

DAŽAS RUSIFIKĀCIJAS POLITIKAS IEZĪMES LATVIJAS TERITORIJAS VĒLĀ DZELZS LAIKMETĀ UN AGRĪNA VIDUSLAIKU PERIODA ARHEOLOĢISKO PIEMINEKĻU PĒTNIECĪBĀ UN INTERPRETĀCIJĀ 19. GADSIMTĀ

SOFIJA GASJUĻA

Bc. hist., Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes magistrante; Latvijas
Nacionālā arhīva Personāla dokumentu valsts arhīva arhiviste

E-pasts: sofija.gasjula@lu.lv

ANOTĀCIJA

Raksta mērķis ir noteikt rusifikācijas politikas ietekmes pakāpi krievu un vācbaltiešu zinātnieku Latvijas teritorijas arheoloģisko pieminekļu un to atradumu pētniecībā un interpretācijā. Rusifikācija ietekmēja veidu, kā tika interpretēti Latvijas teritorijas arheoloģiskie pieminekļi, bet neapturēja no attīstības arheoloģiskās pētniecības metodoloģiju. Sākot ar 19. gs. 70. gadiem, ir ievērojama slavofilu ideju ietekme Latvijas teritorijas arheoloģisko pieminekļu analīzē, ko galvenokārt ietekmēja institūcija, kur pētnieks ieguva akadēmisko izglītību, nevis pētnieka tautiskā piederība.

Atslēgvārdi: arheoloģisko pieminekļu pētniecība, Latvijas arheoloģijas attīstība, rusifikācija.

IEVADS

Rakstā tiek analizēts Latvijas teritorijas arheoloģijas zinātnes sākuma posms, kad tika izstrādātas arheoloģisko pieminekļu pētniecības metodes un arheoloģiskā materiāla analīzes paņēmieni. Latvijas arheoloģija attīstījās pakāpeniski, 19. gadsimtā savu ievērojamo ieguldījumu ieviesa Kurzemes literatūras un mākslas biedrība (*Kurländische Gesellschaft für Literatur und Kunst*, 1817–1939), Rīgas Vēstures un senatnes pētītāju biedrība

(*Gesellschaft für Geschichte und Altertumskunde zu Riga*, 1834–1939) (Balodis 1956, 17) un citas zinātniskās organizācijas. 19. gadsimtā Krievijas impērijas zinātni stipri ietekmēja slavofiliskās idejas, kuras piedāvāja idealizētu skatījumu uz krievu tautas pagātni (Brigemans 2019), un Baltijas guberņas senākā vēsture tika uzskatīta par neatņemamu Kijivas Krievzemes mantojuma sastāvdaļu. Baltijas guberņās 19. gs. 30. gados rusifikācijas politikas ietekmē lielākai sabiedrības daļai tika ierobežota iespēja iegūt augstāko izglītību (Švābe 1958), kā arī zinātniekiem tika ierobežotas sadarbības iespējas ar ārvalstu kolēģiem (Vasks 2018, 15).

Tālaika Baltijas guberņu arheoloģijai trūka vienotās zinātniskās metodoloģijas arheoloģisku izrakumu veikšanai: šo trūkumu atzina gan tālaika krievu vēsturnieki (Lyzlov 1886, 87–89), gan Tērbatas Universitātē strādājošie kolēģi (Haruzin 1894, 2), gan vietējie vācbaltiešu arheologi (Boy 1896, 33). 1840. gadā Rīgas Vēstures un senatnes pētnieku biedrība izdod izrakumu veikšanas metodiku (Balodis 1956), krievu arheologi publicē savu izrakumu metodiku krietni vēlāk (Spicyn 1895). Arheologa Aleksandra Spicina (*Aleksandr Andreevich Spicyn*, 1858–1931) izstrādātā metodika pamatojās uz pieminekļa apsekošanu, pieminekļa veida atpazīšanu un izrakumu kārtības piemērošanu pēc pieminekļa veida, kā arī uz pakāpenisku, secīgu zemes slāņu noņemšanu (Spicyn 1895, 5–14). Tādi krievu arheologi kā Sergejs Bogojavlenskis (*Sergei Konstantinovich Bogoiavlenskii*, 1872–1947), Vladimirs Sizovs (*Vladimir Il'ich Sizov*, 1840–1904) un Jevdokims Romanovs (*Evdokim Romanovich Romanov*, 1855–1922) novēroja minētos izrakumu principus Latvijas teritorijas arheoloģisko pieminekļu pētniecības laikā. Minētie pētnieki mērīja izrakumu laukumus, atzīmēja izrakumu laukuma, apbedījumu vai atrasto senlietu atrašanās debespuses un koordinātas; izrakumus veica, pakāpeniski noņemot zemes slāni pēc slāņa. Tiesa gan, visticamāk, minētie krievu arheologi nesevoja tieši A. Spicina publikācijā minētiem priekšlikumiem, bet šī aprakstītā darba metode tika izmantota krievu arheologu aprindās jau pirms grāmatas izdošanas. 19. gs. 90. gados krievu arheologu izrakumu darba paņēmieni bija līdzīgi vācbaltiešu kolēģu darba standartiem, lielas atšķirības netika novērotas.

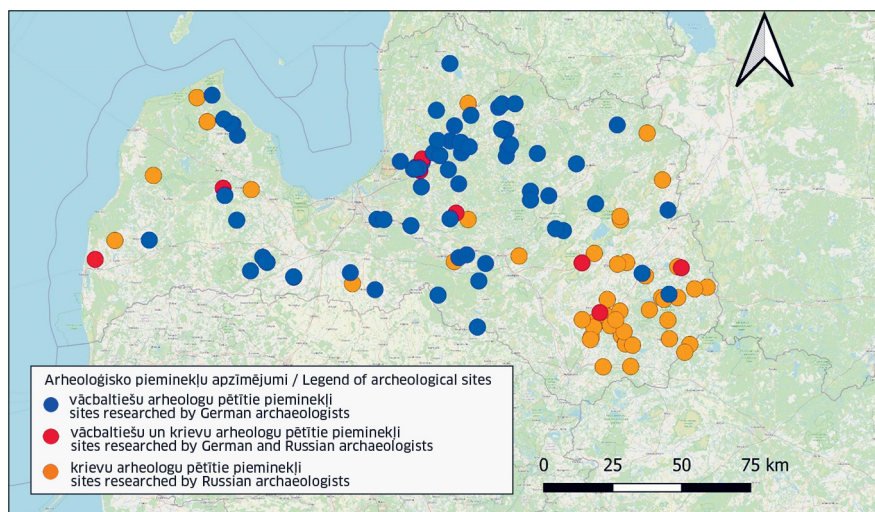
Pievērsoties arheoloģisko pieminekļu un atradumu interpretācijas jautājumam, tas visbiežāk pamatojās uz rakstīto avotu ziņām, tālaika arheologi mēģināja atrast atbildes Indriķa Livonijas hronikā (*Heinrici Cronicon Lyvoniae*), Atskaņu hronikā (*Livländische Reimchronik*) vai citos viduslaiku Livonijas rakstītajos avotos (Spicyn 1904, 63; Bogoiavlenskii 1896, 96; LNA-LVVA, 4038–1–255, 115); šis darba paņemiens ir skaidrojams ar to, ka 19. gadsimtā vēl nebija zināms lielāko daļu senvietu novietojums (Zemītis 2016, 151).

Historiogrāfijā šo vēstures pētniecības posmu sauc par zinātnisko biedrību laiku (Zemītis 2016, 141), dažkārt arī par vācbaltiešu posmu, bet

pētījumā pirmais apzīmējums ir atbilstošāks, jo apskatīta arī citu tautību pārstāvju zinātniskā darbība Latvijas teritorijā. Vērtējums ir mainījies laika gaitā: starpkaru posmā šis pētniecības laiks tika vērtēts augsti, uztverot to kā zinātnisko mantojumu turpmākajām arheologu paaudzēm (Balodis 1956). Padomju okupācijas laikā krievu arheologu darbība 19. gadsimtā beigās tika aprakstīta vai nu neitrāli, vai arī kritizējot to par vienpusīgo skatījumu, jo Latvijas un Igaunijas teritoriju arheoloģisko materiālu apskatīja atsevišķi no citām Krievijas impērijas arheoloģiskajām kultūrām (Apals, Atgāzis, Daiga 1974). Savukārt vācbaltiešu pētnieku darba metodes nosauktas par primitīvām, teorijas – par zinātniski nepamatotām (Apals, Atgāzis, Daiga 1974). Padomju historiogrāfija vērtēja zinātniekus, pamatojoties uz to tautību, nevis uz darbības paņēmieniem, iegūto atziņu zinātniskumu, jo gan vācbaltiešu, gan krievu pētniekiem varēja piemist neprecizitāte un (no mūsdienu skatījuma) kļūdas spriedumos par Latvijas teritorijas arheoloģiskā materiāla analīzi. Iemesls tam ir meklējams faktā, ka 19. gadsimta otrajā pusē bija diezgan maz Latvijas teritorijā iegūta arheoloģiskā materiāla, lai to sekmīgi analizētu, tipoloģizētu un pilnvērtīgi izmantotu.

Līdz šim Latvijas teritorijas arheoloģijas pētniecība 19. gadsimtā tika aplūkota saistībā ar vācbaltiešu arheologu darbību, šiem jautājumiem tika veltīti krājuma “Arheoloģija un etnogrāfija” raksti (Zemītis 2016; Vasks 2018; Zemītis 2018), bet nebija veikti pētījumi, kur būtu aplūkota 19. gadsimta Latvijas teritorijas arheoloģijas zinātne kā kopīgs vācbaltiešu, krievu vai citu tautību darbs: aplūkojot tikai vācbaltiešu pētnieku sasniegumus arheoloģijā, iegūstamā aina ir diezgan vienpusīgs skatījums uz tālaika arheoloģisko pētniecību. Tika secināts, ka vācbaltiešu un krievu pētnieki aktīvi komunicējuši savā starpā par Latvijas teritorijas arheoloģisko pētniecību un kopīgi pētījuši vienus un tos pašus arheoloģiskos pieminekļus (1. att.). Pētījums līdz šim bija daļēji veikts bakalaura darbā “Krievu arheologu pētījumi Latvijas teritorijā 19. gs. beigās – 20. gs. sākumā” (vienā apakšnodaļā, Gasjuļa 2024), kurš tagad ir papildināts ar jaunu avotu un literatūras klāsta izpēti.

Pētījuma mērķis ir noskaidrot, kā rusifikācijas politika un tai raksturīgās slavofiliskās idejas ietekmēja Latvijas teritorijas arheoloģisko pieminekļu pētniecību laikā no 19. gadsimta otrās puses līdz 1910. gadam, kad krievu arheologu darbība stipri samazinās (3. att.). Rakstā analizēts pārsvarā krievu arheologu pētnieciskais darbs par Latvijas teritorijas arheoloģiskajiem pieminekļiem, kuri hronoloģiski attiecas uz vēlo dzelzs laikmetu (800.–1200. g.) un viduslaikiem (1200.–1600. g.) (Vasks, Zariņa 2021), un mēģināts noteikt iemeslus, kāpēc krievu arheologi bija ieinteresēti šo laikmetu pētniecībā (2. att.). Pētījumā izmantotie avoti galvenokārt sastāv no krievu arheologu komisijas un zinātnisko biedrību – Ķeizariskās arheoloģijas komisijas (*Imperatorskaia arheologicheskaia komissii*), Ķeizariskās

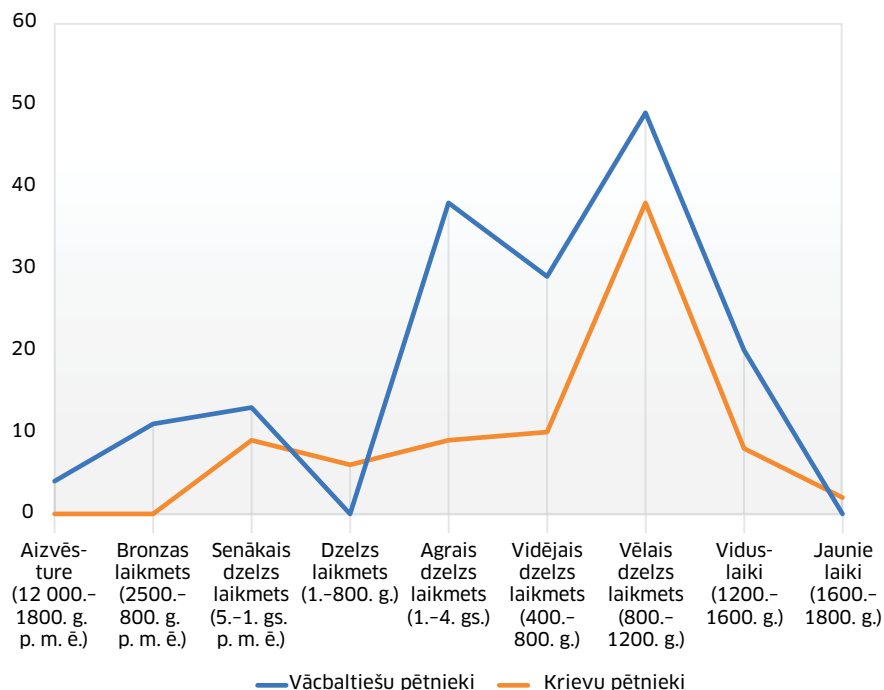
1. attēls. Krievu un vācbaltiešu arheologu pētītie (19. gs. vidus – 1917. g.) arheoloģiskie pieminekļi Latvijas teritorijā (QGIS. OpenStreetMap, 1:25 000. Gasjuļa 2024)

Figure 1. Archaeological sites in the territory of Latvia researched by Russian and Baltic German archaeologists and the locations thereof (The second half of 19th century – 1917) (QGIS. OpenStreetMap, 1:25 000. Gasjuļa 2024)

krievu arheologu biedrības (*Imperatorskoe russkoe arheologicheskoe obshchestvo*) un Maskavas ķeizarkas arheologu biedrības (*Moskovskoe imperatorskoe arheologicheskoe obshchestvo*) – publicētām arheoloģiskām atskaitēm. Iegūtās ziņas no tām papildinātas ar nepublicētu avotu ziņām no Latvijas Nacionāla arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīva. Nākotnes uzdevums būtu izpētīt arheoloģiskās atskaites par Latvijas teritorijas arheoloģiskiem pieminekļiem no Krievijas Federācijas arhīvu materiāliem, kuri diemžēl šobrīd nav pieejami pētniekiem no ārvalstīm.

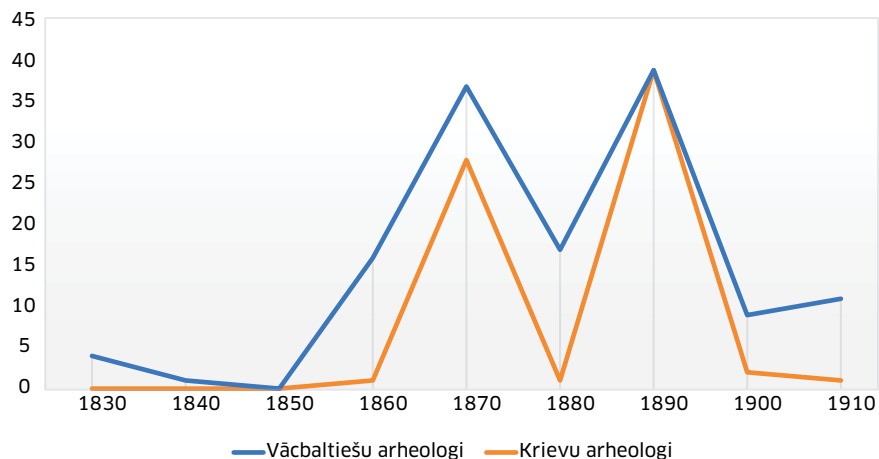
PĒTĪTIE ARHEOLOĢISKIE PIEMINEKĻI

Pētījumā gaitā tika analizēta 51 arheoloģiskā pieminekļa pētniecība. Šos pieminekļus apsekoja krievu arheologi no 19. gadsimta otrās puses līdz 1910. gadam; ziņas par pētītiem pieminekļiem tika ņemtas no mūsdienu Latvijas arheologu ziņām (Ciglis, Rādiņš 2002; Zemītis 2018) un no publicētiem avotiem – Ķeizarkas arheoloģijas komisijas gada atskaitēm, Ķeizarkas krievu arheologu biedrības publikācijām un Maskavas ķeizarkas arheologu biedrības izdotām publikācijām par arheoloģisko kongresu rīkošanu (Sluckii, Uvarova 1896). Nepublicētie avoti no arhīvu materiāliem palīdzēja izprast sagatavošanas darbu gaitu Viskrievijas

2. attēls. Izpētīto arheoloģisko pieminekļu sadalījums pēc piederības Latvijas vēsturiskajiem laikmetiem (Gasjuļa 2025)

Figure 2. Researched archaeological sites according to the historical periods of Latvia (Gasjuļa 2025)

3. attēls. Vācbaltiešu un krievu arheologu pētnieciskās aktivitātes gadi Latvijas teritorijas arheoloģiskajos pieminekļos (Gasjuļa 2025)

Figure 3. Years of Baltic German and Russian archaeologist research activity in the archaeological sites in the territory of Latvia (Gasjuļa 2025)

X arheoloģijas kongresa rīkošanai 1896. gadā (LNA-LVVA, 4038–1–255; LNA-LVVA, 5759–1–82), kas bija krievu arheologu intensīvās zinātniskās aktivitātes iemesls Latvijas teritorijas arheoloģisko pieminekļu pētniecībā 1885.–1895. gadā (3. att.).

Aplūkojot krievu arheologu zinātnisko darbību Latvijas teritorijā un salīdzinot to ar vācbaltiešu kolēģu pētījumiem, ir novērojama krievu arheologu tendence īpaši pievērsties to arheoloģisko pieminekļu pētniecībai, kuri ir datējami ar vēlā dzelzs laikmetu (800.–1200. g.) (2. att.) un kuri atrodas blakus Latvijas teritorijas robežai ar Baltkrievijas un Krievijas Federācijas mūsdienu robežu (1. att.).

ZINĀTNISKĀ SADARBĪBA

Arhīvu dokumentos ir saglabājušās liecības par Kurzemes literatūras un mākslas biedrības un Ķeizarkas arheoloģijas komisijas zinātniskās literatūras apmaiņu no 1869. gada (LNA-LVVA, 5759–1–63, 8), kura turpinājās līdz pat jaunā gadsimta sākumam. No 19. gs. 70. gadiem ir novērojama vācbaltiešu un krievu pētnieku zinātniskās sadarbības paplašināšanās, laika gaitā palielinās kopīgi pētīto arheoloģisko pieminekļu skaits (1. att.). Šī sadarbība rezultējās Viskrievijas X arheoloģijas kongresa sarīkošanā Rīgā 1896. gadā. Publikācijās, kuras ir saistītas ar kongresa sarīkošanu, ir novērojama pētnieku komunikācija (Boy 1896), zinātnisko teoriju apmaiņa (Bogoiavlenskii 1896, 92–93). Neskatoties uz sadarbību arheoloģisko pieminekļu pētniecībā, izņemot Viskrievijas X arheoloģijas kongresu, notika kopīgas vācbaltiešu un krievu zinātnisko biedrību sanāksmes vai konferences, kuras būtu veltītas Baltijas guberņu arheoloģiskai pētniecībai. Rīgas Vēstures un senatnes pētītāju biedrības biedrs Hermanis Gotfrīds Roberts fon Bruinings (1849–1927) 1893. gada septembra vēstulē atzīst, ka vācbaltiešu pētnieki maz izprot Krievijas arheoloģijas kongresu rīkošanas principus (LNA-LVVA, 4038–1–255, 18–19). Vācbaltiešu un krievu pētnieki, kam bija dažāda ideoloģiskā motivācija, ne tikai rīkoja atsevišķas zinātniskās konferences, bet arī ieguva augstāko izglītību, un tas ietekmēja pētnieku skatījumu uz arheoloģiju.

RUSIFIKĀCIJAS POLITIKAS PAZĪMJU IETEKME UZ 19. GADSIMTA BALTIJAS GUBERŅU ARHEOLOĢIJAS ZINĀTNI

Rusifikācijas ietekmei bija liela loma arheoloģisko pieminekļu un to atradumu interpretācijā: Krievijas impērijas valsts ideologi mēģināja

kontrolēt vietējās vēstures pētniecību (Zemītis 2016, 143). Ir iespējams klasificēt kopīgas vācbaltiešu un krievu arheologu teorijas par Latvijas teritorijas vēlā dzelzs laikmeta arheoloģisko pieminekļu un senlietu izcelsmi:

- 1) skandināvu jeb varjagu izcelsme;
- 2) latgaļu un leišu austrumslāvu saknes.

Nozīmīgo vietu 19. gadsimta Baltijas guberņu arheoloģiskajā pētniecībā ieņēma normaņu jeb varjagu teorija. Saskaņā ar šo teoriju pētnieki meklēja Latvijas teritorijas arheoloģiskajiem pieminekļiem un atrastajām senlietām skandināviskās pazīmes lībiešu (Bähr 1850, 21) un kuršu (Sizov 1896, 5) arheoloģiskajā materiālā. Normaņu teorijas piekritēji interpretēja arheoloģisko materiālu kā skandināviskas, nevis vietējās kultūras produktu, un tiem bija dažādi viedokļi par šo senlietu nonākšanu Baltijas jūras krastos:

- 1) Daugava bija tranzitceļš no Vidusjūras piekrastes uz seno Krievzemi (Sapunov 1893);
- 2) Latvijas teritorijas novietojums varēja liecināt par varjagu nonākšanu šajās zemēs no Dānijas, pa ceļam uz Krievzemi.

Viens no svarīgākiem uzdevumiem Latvijas teritorijas arheoloģisko pieminekļu pētniecībā krievu arheologiem bija atrast senlietas, kuras varētu liecināt par vietējo tautu piederību pareizticībai, kas liecinātu par vietējo tautu radniecību ar seniem austrumslāviem. Par iespējamo liecību tam kļuva krustiņu atradumi lībiešu senkapos (piemēram, Pūteļu senkapos Siguldas novadā): neatkarīgi no tautības arheologi nenasniedza vienprātību šajā jautājumā – izteiksmīgi bija gan argumenti “par” (Spicyn 1904; Ballod” 1910), gan argumenti “pret” (Bogoiavlenskii 1896; Boy 1896) krustiņu interpretāciju kā par kulta priekšmetu un pareizticības apliecinājumu lībiešu, latgaļu kultūru arheoloģiskajā materiālā. Rusifikācija ietekmēja Latvijas teritorijas arheoloģisko pieminekļu izcelsmes noteikšanu, interpretējot tos kā austrumslāvu cilšu un Kijivas kņazu (Rjurikoviču dzimtas un Ivana IV Bargā loma Ludzas pilsētas un citu Latgales dzīvesvietu dibināšanā) mantojumu, bieži vien bez zinātniska pamata (Sapunov 1893; Lyzlov 1886).

ANALĪZE

Pētījuma laikā tika veikta statistika par pētīto arheoloģisko pieminekļu lokāciju Latvijas teritorijā un to piederību vēsturiskam laikmetam (2. att.), par pētniecības laikiem (3. att.) un zinātniskās sadarbības pakāpi starp vācbaltiešu un krievu pētniekiem (1. att.). Lai izprastu, cik nozīmīga bija rusifikācijas ietekme uz Latvijas teritorijas vēstures stāsta veidošanu, tika mēģināts novērtēt arheologu motivāciju pētniecībā – kā viņi to raksturoja zinātniskās publikācijās. Lai sekmīgāk analizētu rusifikācijas ietekmi uz

Baltijas guberņu arheoloģisko pētniecību, būtu nepieciešams izvirzīt kritērijus, pēc kuriem varētu atšķirt pētnieku politisko nostāju no viņu pētniecības objekta interpretācijas.

TOMĒR POLITIKA VAI ZINĀTNE?

Pētījumā gaitā tika noskaidrots, kā rusifikācija ietekmēja arheologu skatījumu uz Latvijas teritorijas arheoloģiskiem pieminekļiem, bet politiskie spriedumi nebija raksturīgi kādas noteiktas tautības pētniekiem. Zinātnisko spriedumu politisko ievirzi lielā mērā noteica pētnieka akadēmiskā *Alma mater*. Slavofilu idejas vairāk bija raksturīgas Sanktpēterburgas Valsts universitātes (tolaik – Ķeizariskā Sanktpēterburgas universitāte) absolventiem un pētniekiem, kuri pēc profesijas nebija arheologi vai kuriem bija maz saistības ar arheoloģijas zinātni (Lyzlov 1886; Sapunov 1893; Sementovskii 1897). Slavofilisku virzienu pārstāvju spriedumus ir iespējams pamatot ar to, ka Krievijas impērija finansēja krievu arheologu zinātnisko darbību Latvijas teritorijā, un vācbaltiešu kolēģiem tas bija iespaidīgs pārsteigums (LNA-LVVA, 4038–1–255, 57), savukārt vācbaltiešu pētnieki mēģināja iztikt paši ar saviem līdzekļiem un ar tiem finansēt izrakumus (Boy 1896).

Vienīgais aspekts, kas izraisa pretrunas, ir vācu valodas aizliegšana zinātniskās publikācijās Krievijas impērijas arheoloģijas kongresos (LNA-LVVA, 4038–1–255, 18–19). Gatavojoties kataloga publikācijai, kas bija velēts aizvadītajam Viskrievijas X arheoloģijas kongresam Rīgā 1896. gadā, vācu katalogu bija plānots iztulkot krieviski (LNA-LVVA, 5759–1–82, 9–10), bet telegramma no Muromas (pilsēta Krievijā, Vladimiras apgabalā) noliedza tulkot Riharda Hausmana (1842–1918) ievadu katalogam, jo tas ir līdzīgs brošūras ievadam (*broshjur*, LNA-LVVA, 4038–1–255, 281), un līdz šai dienai kataloga krievu valodas tulkojumā trūkst R. Hausmana ievada un tas ir tikai vācu valodā (Hausmann 1896). Noteikt teorijās politiskās, zinātniskās saknes ir iespējams, individuāli apskatot pētnieku darbus, izvirzītais jautājums paliek atklāts.

SECINĀJUMI

Pētījuma gaitā tika secināts, ka rusifikācija negatīvi ietekmēja zinātnisko sadarbību starp vācbaltiešu un krievu arheologiem, jo radīja starp pētniekiem valodas un ideoloģiskus šķēršļus. Krievu arheologi interpretēja Latvijas teritoriju, it īpaši Latgali, kā Kijivas Krievzemes bijušo sastāvdaļu un nepamatoti izskaistināja pareizticības ietekmi reģionā. Rusifikācijas politikai bija liela ietekme uz krievu vēsturnieku aprindām, kuri

nodarbojās ar vēsturi, kas balstīta rakstītos avotos. Arheologu vidū rusifikācija ir redzama krietni mazākā pakāpē, jo tie biežāk sadarbojās ar ārvalstu kolēģiem un, neskatoties uz sarežģītiem politiskiem apstākļiem, panāca saprašanos un veiksmīgu sadarbību. Iegūtie rezultāti kopumā ir novatoriski, un tie varētu noderēt, rekonstruējot Baltijas guberņu arheoloģijas zinātnes stāvokli 19. gadsimtā.

SAĪSINĀJUMI

LNA-LVVA – Latvijas Nacionāla arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīvs

IZMANTOTIE AVOTI UN LITERĀŅA

NEPUBLIĒTIE AVOTI

Baltijas vēstures un senatnes pētnieku biedrības sarakste ar Kurzemes literatūras un mākslas biedrību par X arheoloģijas kongresu u. c. [vācu val.], 1895. Latvijas Nacionāla arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīvs (turpmāk – LNA-LVVA), 5759–1–82, 9–10.

Keizarskās arheoloģijas komisijas sarakste ar Kurzemes literatūras un mākslas biedrību par zinātniskās literatūras apmaiņu, Izglītības ministrijas un Kurzemes guberņas valdes ziņojumi biedrībai u. c. [krievu val.], 1869. LNA-LVVA, 5759–1–63, 8.

Lieta par Krievijas X arheoloģijas kongresa organizāciju un b-bas piedalīšanos tā darbā [krievu val., vācu val.], 1893–1897. LNA-LVVA, 4038–1–255, 18–19, 52–58, 95–96, 112, 114–115, 183, 228–229, 281.

PUBLIĒTIE AVOTI

Bähr, J. K., 1850. *Die Gräber der Liven. Ein Beitrag zur nordischen Alterthumskunde und Geschichte*. Drēzdene: Rudolf Kuntze.

Ballod", F., 1910. *Nekotorye materialy po istorii Latishskago plemeni s" IX po XIII stoletie*. Maskava: Pechatia A. I. Snegirevoi.

Beliashevskii, N., 1895. Materialy po istorii Pribaltiiskogo kraia, hraniashiesia v" arhivah" b. Finansovogo Upravleniia Carstva Pol'skago. Sluckii, S., Uvarova, P. (red.). *Trudy Desiatogo Arheologicheskogo s"ezda v Rige 1896*. Moskva, 1900, tom III, 82.

Bogoiavlenskii, S., 1895. Raskopki v" Lifliandskoi i Kurliandskoi guberniiakh" letom" 1896 goda. Sluckii, S., Uvarova, P. (red.). *Trudy Desiatogo Arheologicheskogo s"ezda v Rige 1896*. Moskva, 1900, tom III, 92–115.

Boy, C., 1896. *Bericht über Ausgrabungen auf dem Kronsgute Zeemalden in Kurland*. Mitava: Druck von J. F. Steffenhagen und Sohn.

Haruzin, N., 1894. *Obzor doistoricheskoi arheologii v Baltiiskih guberniiah. Po trudam mestnih issledovatelei*. Revel': Tipografiia naslednikov Lindforsa.

Hausmann, R., 1896. Einleitung zur Abtheilung Archaeologie. *Katalog der Ausstellung zum X. archaeologischen Kongress in Riga 1896*. Rīga: Druck von W. F. Hacker, 21–60.

Imperatorskaia Arheologicheskaja Kommissia, 1893. *Liucinskii mogil'nik". Materialy po arheologii Rossii izdavaemye Imperatorskoiu Arheologicheskoiu kommissiei*, No. 14, *Drevnosti Severo-Zapadnogo kraia*. Sankt-Peterburg, 1. sēj., 2. laid.

- Lyzlov", V., 1886. *Istoriia zemli varjzhskoi Rusi i bor'by russkago naroda c" latinskoi propagandju v" predelah" eia*. Viļņa: Tipografii M. B. Zhirmunskago.
- Otchet" Imperatorskoi Arheologicheskoi komissii za 1890 god"* (1893). Raskopki v" Severo-zapadnom" krae. V" Vitebskoi gubernii. Sankt-Peterburg, 59–61.
- Otchet" Imperatorskoi Arheologicheskoi komissii za 1892 god"* (1894). Raskopki v" Vitebskoi gubernii. Sankt-Peterburg, 59–65.
- Otchet" Imperatorskoi Arheologicheskoi komissii za 1893 god"* (1895). Vitebskaia guberniia. Sankt-Peterburg, 15–17.
- Sapunov, A., 1893. *Reka Zapadnaia Dvina*. Vitebska: Tipografiia G. A. Malkina.
- Selivanov, A., 1895. O raskopkah Borkovskago mogil'nika. Sluckii, S., Uvarova, P. (red.). *Trudy Deviatago Arheologicheskago s"ezda v Vil'ne 1893*. Moskva, tom I, 82–87.
- Sementovskii, A., 1897. Beloruskii drevnosti. *Zapiski Moskovskago arheologicheskago obschestva*. Novaia Seriia. Sankt-Peterburg, 9. sēj., 1. laid., 12–13, 25–26, 30–31, 37–38, 64–66, 253.
- Sizov, V., 1896. Predvaritel'nyi otchet o poezdke s arkheologicheskoi cel'iu v Kurlandskuii gub. letom 1895. *Ottisk iz "Arkheolog. Izvest. i Zamet."*, № № 2–3, 1–15.
- Spicyn, A., 1904. Lifiandskie kurgany. *Izvestiia Imperatorskoi Arheologicheskoi komissii*. Sankt-Peterburg, 6. laid., 61–64.
- Spicyn, A., 1904. Nahodki na r. Ligate v" Rizhskom" uezde. *Izvestiia Imperatorskoi Arheologicheskoi komissii*. Sankt-Peterburg, 12. laid., 32–35.
- Spicyn, A., 1895. *Proizvodstvo arheologicheskikh raskopok*. Sankt-Peterburg: Tipografiia Glavnogo Upravleniia.
- Spicyn, A., 1903. Vitebskaia gubernia: Svedeniia 1873 goda o gorodischchah i kurganah. *Izvestiia Imperatorskoi Arheologicheskoi komissii*. Sankt-Peterburg, 5. laid., 1–26.

LITERATŪRA

- Apals, G., Zanders, M., 2020. *Latvieši, vācbaltieši un Krievija. Polemiska saruna*. Rīga: Aminori.
- Apals, J., Atgāzis, M., Daiga, J., 1974. *Latvijas PSR arheoloģija*. Rīga: Zinātne, 10–11.
- Balodis, F., 1956. *Senā Latvija*. Čikāga: Dzimtā Zeme, 17–21.
- Bradley, J., 2008. Pictures at an Exhibition: Science, Patriotism, and Civil Society in Imperial Russia. *Slavic Review*, 67 (4), 936–940.
- Brigemans, K., 2019. "Kā padarīt nekrievu reģionu lojālu caram? Impērijas izaicinājumi Krievijas pierobežas Baltijas provincēs". *Valsts valstī. Latvija – Krievijas impērijas provinces 19. gadsimtā*. Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka, 47–49, 51.
- Cerūzis, R., 2023. Krievijas Baltijas provinču vēstures un senatnes pētītāju biedrība. *Nacionālā enciklopēdija*, 17.10.2023.
- Ciglis, J., Radiņš, A., 2002. *Ludzas Odukalna kapulauka katalogs*. Rīga: Latvijas vēstures muzejs.
- Sommer, U., 2017. Archaeology and nationalism. Moshenska, G. (ed.). *Key Concepts in Public Archaeology*. London: UCL Press, 166–182.
- Švābe, A., 1958. *Latvijas vēsture, 1800–1914*. Stokholma: Daugava.
- Vasks, A., 2018. Krievijas Baltijas provinču arheoloģija Nikolaja Haruzina skatījumā. *Arheoloģija un etnogrāfija, XXX*. Rīga: Zinātne, 13–24.
- Vasks, A., Zariņa, G., 2021. *Latvijas arheoloģijas rokasgrāmata*. Rīga: Zinātne, 38–53, 95–97.

- Vick, B., 2003. The Origins of the German Volk: Cultural Purity and National Identity in Nineteenth-Century Germany. *German Studies Review*, 26 (2), 241–243.
- Zemītis, G., 2021. Development of archaeology in the Baltic during the age of learned societies (from the first half of the 19th century until the First World War). *Latvian Academy of Sciences Yearbook 2021*. Rīga: Zinātne, 75–79.
- Zemītis, G., 2016. Kurzemes literatūras un mākslas biedrības devums Latvijas arheoloģijas attīstībā. *Arheoloģija un etnogrāfija*, XXIX. Rīga: Zinātne, 138–159.
- Zemītis, G., 2018. Latvijas arheoloģijas attīstība zinātnisko biedrību laikmetā no to dibināšanas līdz Pirmajam pasaules karam (1815–1915). *Arheoloģija un etnogrāfija*, XXX. Rīga: Zinātne, 24–44.

IMPACT OF RUSSIFICATION POLICY FEATURES ON RESEARCH AND INTERPRETATION OF LATE IRON AGE AND EARLY MIDDLE AGE ARCHAEOLOGICAL SITES IN TERRITORY OF LATVIA IN THE 19TH CENTURY

SOFIJA GASJUĻA

BA in history, MA student at the Faculty of Humanities of University of Latvia;
archivist at State Archive of Personnel Documents of National Archives of Latvia
E-mail: *sofija.gasjula@lu.lv*

ABSTRACT

The purpose of this article is to explore the influence of Russification policy on the research of archaeological sites in the territory of Latvia and interpretation of its artefacts by Russian and Baltic German researchers. The Russification influenced interpretation of archaeological sites in the territory of Latvia. However, it did not preclude archaeological scientific methodology from development. Researchers of archaeology in Latvia in 19th century were influenced by the ideas of Slavophilism and an academic institution, where the respective researcher acquired an education, defined the influence. It was not determined by researcher's nationality.

Keywords: research of archaeological sites, development of archaeology in Latvia, policy of Russification.

SUMMARY

The aim of this article is to explore the effects of Russification policy upon the Baltic German and Russian scientists' research of archaeological sites and the interpretation thereof in the territory of Latvia from the second half of the 19th century to 1910. The purpose of this research was to define theories, which spread in the 19th century archaeological science in the territory of Latvia because of the Russification policy, characterized by the ideas of Slavophilism. The research draws upon the published reports of Russian Archaeological societies and unpublished correspondence of Baltic German learned societies such as the Courland Society for Literature and Art and the Riga Historical and Antiquarian Society. For the creation the most complete and possible picture of archaeological science in the territory of Latvia in 19th century, the author relies on statistics to explain them in 19th century' archaeological science's background. Cartography

methods were used to define the location of researched archaeological sites by Russian archaeologists in the territory of Latvia and to establish the similarities with Baltic German archaeologists within the respective period. In conclusion it was found that the Russification did have a negatively impact and result in the limitation of the possibilities of Russian and Baltic German archaeologists to cooperate scientifically and to create the archaeological excavation methodology and scientific theories about the ancient history of Latvia's territory.